

Nikola Čolak (1914.-1996.)

Dana 23. VIII. 1996. godine preminuo je u Padovi hrvatski povjesnik, arhivist i kulturni djelatnik, profesor Nikola Čolak. Smrt ga je zatekla daleko od domovine kojoj je pripadao čitavim svojim bićem, darujući hrvatskim političkim, kulturnim i znanstvenim probicima sav svoj stvaralački vijek.

Nikola Čolak je rođen 14. IV. 1914. u Janjevu na Kosovu. Pučku školu polazio u rodnom mjestu, a gimnaziju u Prizrenu i kod isusovaca u Travniku. Diplomirao je filozofiju na isusovačkom Filozofskom fakultetu Gallarate kraj Milana (1938.). Studij potom nastavlja u Zagrebu, gdje je 1943. diplomirao talijanski i francuski jezik i književnost te apsolvirao povijest i klasičnu filologiju. God. 1945. presudom Vojnog suda u Zagrebu osuđen je - pod optužbom pokušaja podizanja ustanka protiv komunističkih vlasti - na tri godine prisilnog rada. Iz kaznionice u Lepoglavi pušten je u srpnju 1947. Od 1947. do 1954. radi kao nastavnik i upravitelj u raznim školama u Hrvatskoj (Zagreb, Ivanić-Grad, Glina i Novi Marof). God. 1954. dobiva mjesto arhivista u Povijesnom arhivu u Zadru, a potkraj 1960. postaje znanstvenim suradnikom Instituta za društvene nauke JAZU u Zadru. God. 1965. prelazi u Institut za historiju radničkog pokreta u Zagrebu. Iduće godine sudjeluje s Mihajlom Mihajlovim i skupinom intelektualaca u pokretanju časopisa "Slobodni glas" u Zadru, zbog čega u ljeto iste godine dobiva dekret o otpuštanju s radnog mjesta. Čolak tada odlazi u političku emigraciju u Padovu, gdje ostaje do kraja života. U progonstvu neko vrijeme predaje povijest i filozofiju na privatnom liceju u Padovi te surađuje s Ekonomskim fakultetima u Veroni i Veneciji. Uključuje se i u rad hrvatske političke emigracije, posebno surađujući s krugom oko Branka Jelića i objavljujući publicističke tekstove u njegovom glasilu "Hrvatska država". U Hrvatskom narodnom odboru zastupnik je Hrvata nastanjenih u Italiji. Svoje teško političko iskustvo u Titovoj Jugoslaviji Čolak je zabilježio u nizu napisa u "Hrvatskoj reviji" te u tri knjige: "Iza bodljikave žice. Svjedočanstvo o životu Hrvatske u srbokomunističkoj Jugoslaviji" (Padova 1977), "La Jugoslavia comunista fra il dissenso dell'intelligenza e il diritto di Stato della Croazia" (Venezia 1979) i "Hrvatska iznad svega. Odsjevi prošlosti - perspektive budućnosti" (Padova 1988).

Čolakova arhivska istraživanja i znanstveni rad započinju u vrijeme djelovanja u zadarskom Povijesnom arhivu i Institutu JAZU. Na osnovi tamošnje bogate arhivske građe Čolak istražuje i objavljuje znanstvene rasprave o gospodarstvu zadarskog, paškog, ali i šireg dalmatinskoga područja, poglavito se baveći poljodjelstvom i agrarno-proizvodnim odnosima u zadarskom zaleđu te ribarstvom, pomorstvom i brodarstvom na zadarskom otočju. Proučava nacionalni i socijalni sastav žiteljstva zadarskoga zaleđa u prošlosti te proizvodnju i trgovinu paške soli u srednjem vijeku. Niz istraživanja posvećuje proučavanju migracija i demografskih kretanja na dalmatinskim otocima i u Makarskom primorju u razdoblju mletačko-turskih ratova. U manjoj mjeri Čolak se bavio i dalmatinskom poviješću novoga doba, posebice odcjemima Hrvatskog narodnog preporoda te crkvenom poviješću otoka Hvara. Kao djelatnik Povijesnog arhiva u Zadru obradio je i načinio inventar rukopisne ostavštine Šime Ljubića.

Tijekom života u emigraciji Čolak se usmjerava na istraživanje arhivskih fondova u Padovi, Veneciji, Rimu, Anconi, Fanu i dr. Sakupljena građa ima iznimnu vrijednost za proučavanje hrvatskog pomorstva kroz prošla stoljeća te je zasigurno najvrijedniji Čolakov doprinos hrvatskoj historiografiji. Znanstvene rasprave o hrvatskom pomorstvu, zasnovane na građi sakupljenoj u talijanskim arhivima, objavljuje o tamošnjim stručnim časopisima "Studi veneziani" i "Archivio veneto". Najznačajnije djelo - zbirka hrvatskih pomorskih regista

(“Regesti marittimi croati”, sv. I-II, Venezia-Padova 1985, 1993) danas je nezaobilazno vrelo za sve istraživače povijesti hrvatskoga pomorstva. Čolakova smrt pretekla je ostvarenje cjelokupne autorove zamisli - objavljivanje niza sustavnih knjiga izvora o hrvatskoj pomorskoj prošlosti. Jednako tako, Čolakov “Centro di studi storici croati”, osnovan kao ustanova za proučavanje hrvatske povijesti u Padovi, djelovao je i opstajao isključivo zahvaljujući pregalaštvu i odricanju samog utemeljitelja, nikada (pa ni u najnovije vrijeme) ne dobivši odgovarajući podršku iz domovine.

Lik i djelo prof. Nikole Čolaka tek su djelomično poznati hrvatskoj znanstvenoj javnosti. Samozatajan i skroman, najveći dio života osuđen na progonstvo, Čolak je posljednjih godina života dočekaao ostvarenje ideje za koju se oduvijek borio - stvaranje neodvisne Hrvatske. Vječni je počinak prof. Čolak našao u domovini, na zagrebačkom Mirogoju, u sjeni križeva Domovinskoga rata, uz neznane prijatelje i suborce koji su - poput njega - svoj život poklonili Hrvatskoj.

Lovorka Čoralić

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

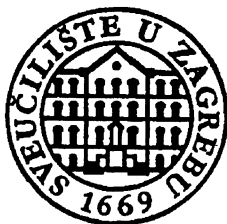
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY

INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

29

ZAGREB

1996.

Izdavač: **ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

REDAKCIJA:

Branka BOBAN, Neven BUDAK, Mirjana GROSS, Franko MIROŠEVIĆ,
Štefica POPOVIĆ, Nikša STANČIĆ, Božena VRANJEŠ-ŠOLJAN

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

Adresa uredništva: Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Zagreb, Ivana Lučića 3

tel.: 385 (0)1 6120 150 fax: 385 (0)1 6156 879
385 (0)1 6170 685

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.

ZA IZDAVAČA:
Stipe BOTICA

DESIGN NASLOVNICE:
Iva MAKVIĆ

**PRIJEVOD SAŽETAKA NA
ENGLISKI JEZIK:**
Nikolina JOVANOVIĆ

PRIPREMA ZA TISAK:
Hrvoje STANČIĆ

TISAK:
KRATIS
Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u veljači 1997. godine